

ክፍሉ 4 መልሲ ንሙሉ-ወርቅ ኪማርያም

ፋሺስትነት እንታይ እዩ?

ጌታቸው ረዳ (Ethiopian Semay)

ሰላም ከመይ ቀኒኹም? ንሙሉ-ወርቅ ኪማርያምን ንመምህር ገብረኪዳን ደስታን ብዝምልከት ዘቕረብኩዎም ኣብ ዝሓለፉ ተኻታተልቲ 3 ጽሑፋት ብዙሓት ኣንበብቲ (ተጋሩን ኤርትራውያንን) ብዙሕ ቁምነገር ከምዝተምሃሩ ብደብዳቤኦም ገሊጸሙለይ እዮም። ንኹሉኹም የቐንየለይ እብል። ሎሚ'ው ንኢትዮ-ሚዲያ (ኢትዮጵያዊ መርበብ ሓበሬታ) ንቶጎሩባን ንገረገር (ኤርትራውያን መርበብ ሓበሬታ) እተን ጽሑፋት ንህዝቢ ክንበባ ብምግባርም ዝላዓለ ምስጋና የቐርብ። የቐንየለይ።

ኣብ ዝሓለፈ ሳልሳይ ክፋል ጽሑፊይ ብርክት ዝበሉ ኣርዕስታት ኣልዒለ ንሎሚ ከንማያየጠሎም ኣጽኒሖም ከምዝነበርኩ እዝክር። ኮይኑ ግና ንሳቶም ንካልእ ጊዜ ንክንዛራረበሎም ብሓዲግ (ብይደር) ገዲፍና ወያነ ብንታይ ፖለቲካዊ መግለጺ ይስየም? መምዘኒኡ ኹ እንታይ እዩ ዝብሉ ክንርኢ ኢና።

ብዘይ ምፍላጥ ብዙሓት ሰባት ንወያነ ብዝተፋላለዩ መጻውዒ ክጽውዑ ምጽንሖም ኩሉና እንፈልጦ ጉዳይ እዩ። ካብ'ቶም ዝተውሃቡዎ ኣስማት ገሊጹም ንምጥቃስ 'ተጋደልቲ' ፣ “ሓራ መውጻእቲ” ፣ “መለኸቲ” (ዲካታቶር)፣ ጉዙእ (ባንዳ) ፣ ኩዳዕ ፣ ሸያጢ ሃገር ፣ ቀያሪ ባንዴራ ፣ ጸቢብ ጎጣይ... ወዘተ.. ወዘተ.. ወዘተ.. ዝብሉ ኣስማት ክዋሃቦም ጸኒሑ እዩ። ኩሎም እዚኣቶም መቐጸልታ ሳን እምበር ናይ'ቲ ውድብ መግለጺ እንታይነት ክኾኑ ኣይክእሉን። ስለዚ ናይ ህዝባዊ ወያነ ሓርነት ትግራይ ፖለቲካዊ መለለይ እንታይ እዩ? ዝብል ሕቶ እያ እዛ ጽሑፍቲ እዚኣ ሒዛ ቀሪባ ዘላ። እኒ ዶ/ር ሙሉ-ወርቅ ኪማርያም ፤ እኒ መምህር ገብረኪዳን ደስታ፤ ወዘተ.. ዝመሳሰሉ ሙሁራት ተጋሩ ዝስዕብዎን ዝንእድዎን **ፖለቲካ ወያነ “ፋሺስትነት”** ከምዝኾነ ብጭቡጥ ክምጉቶም እየ እዛ ጽሑፍቲ እዚኣ ኣቐሪባዮ ዘለኹ።

ብዘይምምርማር ብዙሓት ሰባት ብሕለፊ ተጋሩ ዘይተጸበይዎ ናይ መንንት ውድብ ወያነ መግለጺ ኮይኑ ስለዝረኽቡዎ ከምዝስምብዱን ክቐበሉዎ ከምዝጽግሞምን እግምት። እዚ'ውን ንብዙሕ ዘበን ከም ወኪልን መውጽኢት ሓራ ፣ ዲሞክራሲያዊት ውድብ ፣ ባይዛ ህዝቢ ዝሓለፈት ህንፃ ዝሃነጸት ፣ ፋንታሁን ሸው ፣ ወዝወዝ ሸው ወላላየ ትግራዊ ደርፍታት ዝፈጠረት ፣ ሳላ **“ታላቁ መሪያችን”** ‘ግዛዕ ምዛዕ’ ዝብሉ መራጎዲቲ ፕሮፓጋንዳታት እንዳተውሃቦ ብድንቁርና ልግዔ ሕልናኡ ተኸትኪቱ ስለዝተገዳዘ እታ ውድብ “ክትትንከፍ ፣ ክትውቀስ ፣ ክትፍረድ” ዘይትኸእል ምንባራ ‘ከም ሃይማኖታዊት ታቦት’ እትርኣይ ዝነበረት ውድብ ድሕሪ ብዙሕ ምጽማም ከማይን ከማይ ዝበሉን ተማራሚርና “ፖለቲካ ወያነ ወያነ”

‘ፋሺስቲ እዩ’ ኢልካዮም ንከይኣምኑኻ ባህሪያዊ እዩ (ድሕሪ ኣዋን ክርድኣም እዩ፤ ግና ጊዜ ክወስደሎም እዩ)።

ብልምዲ ወይ ብጌጋ ደርጊ ከም ፋሺስቲ ተገይሩ ዝውሰድ፤ ኢሕአፓ ከምኡውን ካልኣት እፋሺስቲ እንዳተባሃሃሉ ክጽውዑ እንተለው ንሶም እውን ብተራኣም ተመሊሶም ነቶም ፋሺስቲ እንዳበሉ ዝጽውዑዎም “ፋሺታውያን” እንዳተባሃሃሉ ይጸዋውዑ ምንባርም ዝዝከር እዩ። እዚ ግን “እቲ ዝገብሩዎ ሰብኣዊ ግህሰትን ቅትለትን፤ ጭካነን ...ወንጀልን” ሙርኩዝ ገይሮም ኩሎም በተለምዶ ሕድ ሕድ ዝጽላጣጠፉዎ ዝነበሩ እምበር “ትርጉም ፋሺስትነት” ምስ እቲ ኣነ ኣብ እዛ ጽሕፍቲ እዚኣ ኣቕሪቦ ዘለኹ ሳይንሳዊ ትርጉም ‘ፋሺዝም’ ፈጺሙ ዘይራኹብ ስለዝኾነ መንበብቲ ሓዲሽ ትምህርቲ ከም እትረኽቡሉ ተስፋ እገብር።

ኢሳያስ ዝምርሖ ውድብ ፋሺስቲ ድዩ ኢሉ ሓዲ ማሓይሪ ሓቲቲ፡ መልሶይ እወ እዩ። ጀብሃኽ ብምንታይ ትርእዮ? ኢሉኒ ምናልባት ውድባዊ ወንጀላት ክህልዎ የኸውን ግና ብሳይንሳዊ ኣታናትና ጀብሃ ‘ፋሺቲ’ ኣይኮነን። ገና ኣብ ቃልሲ እንከሎ ብሓጺሩ ዝተጎጭዐ (ዝተገምየ) ውድብ እዩ።

ንሱ ንጎኒ ገዲፍና ልቢ ክትብሉ ዝለደሊ ‘ኣብ ኢትዮጵያ ውሽጢ ብፋሺስትነት’ ክውሰዱ ዘለዎም ውድባት ንምሳሌ ወያነ ፤ ኣነግ (ውድብ ሓርነት ኦርም) ካብቶም ብቀንዲ ዝጥቀሱ እዮም። ኣብ ሕልናኹም ክትርስዑዎ ዘይብልኩም ግና ሃይማኖታዊ ፋሺስታውያን (ኢስላም ፋሺት) ዝባሃሉ ብዘበን ወያነ ዝተቐልቀሉ ብዙሕ ብርሰት ዘውረዱ ኣብ ዕዳጋ እንዳዘሩ ክስታኖት ዝኣሰሩዎ ማዕተቦም እንዳበተኹ፡ ኣብ ቤተክርስቲያንን ገዳማትን ኣቕሸቲ እንዳኣተው ብስሚላህ በል ኢሎም ብገጀራ (ሴፍ) ዝሰየፉ ቤተጸሎትታ (መስጊድ ተይቀረየ) ብሓዊ ዘቃጸሉ ኣብ ኣርሲን ሓረርን ጀማን...ዝተቐልቀሉ ከይጠቐስና ማለት እዩ። ኩሎም እዚኣም ፋሺስታውያን ይኹኑምበር ወያነ ፍልይ ዝገብሮ ባህሪታት ኣለውዎ።

እቲ ትርጉም ናይ ስነ ምገትን ባህሪን (ኣክቲቪቲ) ፋሺስቲነት ከመይ ከምዝተገልጸ ኣብ እዚ ጽሑፍ እዚ እንትትርእዩ **“ወያነ”** ፋሺስቲ ምኻኑ ንምግላጽ ወያነ እንታይ ሙኻኑ ንዘይተረደኣም ዜጋታት፤ ኣብ ቀረባ ጊዜ ዝተሓትምት የትግራይ ብሔረተኞች በኣማራ ላይ ያላቸው ጥላቻ ከምን የመነጨ ነው? እትብል ሓዳሽ መጽሐፊይ ክጽሕፉ እንተለኹ ብቀንዲ ኣርእስቲ **“ኣክራሪ የትግራይ ብሔረተኛነትና ፋሺዝም በኢትዮጵያ! ብዝብል ኣብ ንዑስ ኣርእስቲ “በጦርነቱና በኣብዮቱ ምክንያት ትግራይ ውስጥ የተጸነሰው ፋሺዝም (ኣሰፋ ነጋሽ)”** እትብል ጽሕፍቲ ሰዲዶለይ ኣብታ መጽሐፊይ ተሓቲማ ትርከብ። ከምቲ ኣብ ላዕሊ ዝሓበርኩኹም ናይ ቀረባ ምሕዝነት ዘለና **ዶ/ር ኣሰፋ ነጋሽ** (ነባራይ-ኣምስተርዳም ሃገር ኣውሮጳ) ኣብ እዚ ጽሑፍ እዚ ቀሪቦም ዘለው ብዛዕባ ፋሺስትነት ዝሕብሩ ስነምገታዊ ምርምራት ዝሃበኒ ዶ/ር ኣሰፋ ነጋሽ እንትኹን፡ ኣብታ ዘሕተምኩዎ መጽሐፊይ ብዛዕባ ፋሺስትነት ወያነ ትግራይ ባህርያዊ ፖለቲካዊ ኣባጋግስኡ ንምግላጽ “ፋሺስትነት” እንታይ ማለት ከምዝኾነ ንመጀመርታ ጊዜ ‘ብኢትዮጵያዊ ዶ/ር ኣሰፋ ነጋሽ’ ዝቐረበት ጽሕፍቲ ኣብ

እታ መፅሐፊይ ምስቀረበት ቡዙሓት አንበብቲ ከምዝተሓገሱ ኣብ 'ቲ ዝላኡኹለይ ድብዳቤታትን ብስልኪ ዘዛራረቡንን ክርዳእ ክኢለ እየ። ስለዚ **ንዶ/ር አሰፋ ነጋሽ ብሰም አንበብቲ ሕዚ'ውን የቐንየለይ እብል።**

ናብ'ቲ ስነ ሞገት ንእቶ።

ፋሺስትነት እንታይ እዩ ኢልክ ንክትገልጽ ከቢድ ስነፍልጠትን ምምርማርን ስለዝሓትት፤ ንዕው ንክትገልጽ 'ጽባቕ ጹሑፍ' ገይርካ ተዘይተንቲንካዮ ንምርድኡ ከቢድ እዩ። ብዝተኸአለኒ መጠን ግና ብዛዕባ ፋሺስዝም ብትግርኛ ኮነ ብኣምሓርኛ ዓይኒ ዝስሕብ ትርጉም ቀሪቡ ስለዘይፈልጥ ናይ ዶ/ር አሰፋ ነጋሽ ምርምር/ጽንዓት ምስናተይ ኣዳቂለ ብፎኩስ ትግርኛ ብቐሊሉ ንመንበብቲ ብዝርዳእ ኣግባብ ኣቐሪቡዮ ኣለኹ ዝብል እምነት ኣለኒ። ፋሺስትነትን ፋሺስታዊያንን እንታይን እንታዎትን ይመስሉ? ብሓጺሩ ፋሺስትነት እንታይ እዩ?

ፋሺስት ናይ ዝረሰነ ጠዋት መኸረራይ ብሄረተኛ መግለጺ ማለት እዩ። ዝረሰነ እንትንብል "ዝናፋነፍ ከባቢያዊ ዑቡይ" ማለት እዩ (ጎበዝ ኣድሪ ንዝብል ትርጉም ንክይንሀቦ ክንጥንቀቕ ይግባእ። በባይኖም ትርጉማት ኣለውዎም)።

ዶ/ር አሰፋ ከመዚ ይብል፡-

“አክራሪ የትግራይ ብሄረተኛነትና ፋሺዝም በኢትዮጵያ!” ኣብ እትብል ጽሕፍቱ፤

“ተቃዋሚዎች ወያኔን ፋሺስታዊ ተፈጥሮውን ሳናውቀው ኣርባ ሁለት አመታት አስቆጠርን! (ዶ/አሰፋ ነጋሽ) (ኣብ መጽሐፊይ ኣብ ገጽ (120)

ትርጉም ፤-

ተቋወምቲ ፤ ባህርያዊ ፍጥረት ውድብ ወያነ 'ፋሺስቲ' ምዃኑ እንተይፈለጥናዮ 42 ዓመት ኣቐጺርና" ይብል ዶ/ር አሰፋ።

ወያነ በቲ መጻውዒኡ ፋሺታዊ እንታይነቱ ኣንተይፈለጥና ብዝተፈላለዩ አስማት ክንጽውዖ ምንባርና ኩላህና ንፈልጥ። እሞ ፋሺዝም ንምፍላጥ እዚ ዝስዕብ ናይ ዶ/ር አሰፋን ናይ ካልኣት ሊቃውንትን ስነሞገት ንርዓይ።

“ንፋሺዝም ዝገልጹ ብርክት ዝበሉ መግለጺታትን ባህሪታትን እንተሃለውውን ዕድመ ሙሉእ ብዛዕባ ፋሺዝም እንታይነት ዝተማራመሩ ሊቃውንቲ ኣለው።” ይብል ዶ/ር አሰፋ ነጋሽ፡- ካብኣም በቲ ጽንዓት ዝተፈልጠ **እንግሊዛዊ ሊቕ ግሪሬን** እተን ዝስዕባ መሰረት ባህሪ ፋሺስትነት እየን ኢሉ ዝዘርዘረን እተን ዝስዕባ እየን ይብል **ዶ/አሰፋ ነጋሽ** (ብኣምሓርኛ)፡-

1) ፋሽዝም ማለት መበገሲኡ ሙሩጽ ህዝቦይ ኢሉ በቲ ምሩጽ ዓልየት መንነት ተመስሪቱ ደው ዝበለን ልዕለ ምሩጽነቱ ዝሰብኽ ተኣንዳራይ ዓልየተዊ (ultranationalism) ፍልስፍና እዩ። ይብል።

ዕላምኡ ድማ ነቲ ምሩጽ ህዝቦይ ዝብሎ ዓልየት ዳግም ልደት (palingenesis) ብምብሳር ነቲ ዳግም ልደት እውን ንክገብር ሓደሽቲ ብዝኾኑ ናይ ሞራል ተበግሶታት (እሴት) ዝተሃንጸ ‘ሓዲሽ ሰብ’ ምፍጣር እዩ። ብሓጺኡ ፋሺስታዊነት ኣብ ሓዲ ሙሩጽ (ሳምረታይ ሙዚቀኛ **ሕሉፍ አለሙ** ንህዝቢ ትግራይ እንትገልጽ **“ዑንቂ ባሕሪ”** ዝብሎ ዓይነት?) “ብዑንቂ ባሕሪነት” መንነት ተደሪኹ ደው ዝበለ፤ ብዛዕባ ናይ ሓዲ ዑንቂ ባሕሪ/ሙሩጽ ሕዝቢ/ ልዕልነት **(ነጋሲን ኣንጋሲን** ኢሉ ሙዚቀኛ **ወዲ ሮሚጥ/ሙሉጌታ ካሕሳይ/** ከምቲ ዝደርፎ) ዝሰብኽ ፈታላይ/ቀራን ብሔራዊ (ultranationalism) ፍልስፍና እንትኾን ዕላሙኡውን እቲ ዝብለኩዎ ሙሩጽ (ዑንቂ ባሕሪ) ዝባሃል ሕዝቢ ዳግማይ ልደት (palingenesis) ብምብሳር ብሓደሽቲ ናይ ሞራል መግንቲ/እሴታት/ ዝተሓንጸ ብጽርየት ዝፍክር/ዝጭርሕ/ (ጉርዲ ዘይብልና ዝብል=(ልክዕ ከየንቲ ትግራይ ከምቲ ዝደርፉዎ ማለት እዩ) ሓዲሽ ወለዶ/**ሓዲሽ ሰብ** ምፍጣር ማለት እዩ ።

2) ፋሺስታዊያን ከምታ ኣብ ቃልቃል ዝብል ጓህሪ (ኣብ ሓዊ) ነዲዳ ዝሞተት እንደገና ህይወት ዘሪኣ ንዳግም ልደት ዝተፈጥረት ናይ ፊኒክስ Phoenix ዒፍ፤ ንስኻውን ምሩጽነትካ ኣብ ታሪኽ ዘመስከርካ ስለዝነበርካ ዳግም ልደት ተፈጢርካ ዝገባዩ ዝናን ወናናይ ክብርን ክትከውን ኢኻ ብዝብል ህዝቦም ንዳግም ልደት ኣባራቢሮም፡ ሓዲሽ ታሪኽ ንክሰርሕ ‘ደቂስካ ኢኻ’ እሞ ‘ተባራብር’ ኢሎም የባራብርዎ።

ቀው ዘበለኒ እዚ ዝስዕብ እዩ። **“ፊኒክስ ሞታም ትነሳለኹ፡ ያልተቋጨው የትግራይ ሴቶች ገድል”** ‘ፊኒክስ’ውን ድሕሪ ሞት ክትትስእ እያ፡ ዘይተዛዘመ ቃልሲ ደቂ ኣንስትዮ ትግራይ” ብዝብል መፅሃፍ ዘሕተመት ወይዘሮ የውብማር (ባዓልቲ ገዝኡ ንገብሩ ኣስራት)፤ ፊኒክስ Phoenix/ እትባሃል ዒፍ ንምንታይ ከምዝተጠቐመቱሉ ኣነ ዝፈልጦ ነገር የብለይን። “ፋሺስታዊያን” ዝጭርሑሉን ዝጥቀሙሉን ርዕሲ ምስ ምኳኑ ግን “ኣግሪሙላይ” ኣሎ።

ናይ የውብማር መጽሐፍ ዘገርም ነገር፤ ፋሺስታት ዒፍ ፎኒክስ ዝጥቀሙላ ኣባሃህላና ኣጣቓቕማን ያታ ምሳለ እያ ተጠቐማ። እዛ እትባሃል ዘላ ልብ ወለድ ዒፍ ብሓዊ ነዲዳ፤ ሐመድ/ሐምኽሽቲ (ሓምሹኽቲ) ምስ ኮነት እንደገና (ዳሕራይ) ህይወት ዘሪኣ ከምታ እተወልደት ፎኒክስ እትባሃል ዒፍ ፤ “ወነንቲ ሰብ ክብርን ወነንቲ ዝናን ክትከውን ኢኻ” ብዝብል ብነበሪያ ነበረ (ኣፈታሪክ) ተመስሪቶም ሓዲ ሕዝቢ በስምዒት ልዕልነትን ዝናን ኣላዓዲሎም ሓዲስ ታሪኽ ንክፈጥር ዝጽዕሩ ዝጥቀሙሉ ምሳለ እዩ። ዘገርም ነገር ተጋዳሊት የውብማር ኣስፋው (ሰበይቲ ገብሩ ኣስራት) “ፊኒክስ ሞታም ትነሳለኹ” (2001 ዓ.ም. ዝተሓትመ)

ዓብጥኛ ላዕሊ ዝራዓናዮ ጋዜጠኛ ቢቢሲ ዝተጠቐሰ ርዕስ ዝጸሓፈቶ መጽሓፍ እዚ ስያመ እዚ ዝሓበትሉ ምኽንያት ከምዚ ዝስዕብ ትገልጹ።

“ፊኒክስ ኣብዝተፋላለዩ ማሓውር ዓለማት ብሕልፊ ኣብ ግሪኽን ኣብ ግብጽን ዝውጋዓላ በውቁብ መልካዓን ብሰዊት/መረዋ/ድምጻን እትፍለጥ ታኣምረኛ ዒፍ እያ። ከመጥኛ ብ ያታ (ነበረያ ነበረ) ዝዘረብ፤ ፊኒክስ ካብ ሓሙሽተ ምኡቲ ክሳብ ሓደ ሺሕ (ካብኡውን ንላዕሊ) ዓመታት ኣብዝዓለም ምስነበረት ድኻምን እርጋንን ምስተዳዕነና ዝተፋላለዩ ናይ ማዕጠንቲ ዓዕጻው ኣራርያ፤ ሓዊ ኣኚዳ፤ ንባዕላ ኣብቲ ሓዊ ኣንዲዳ ዝሞተት ዒፍ እያ። ከይኑ ግና፡ ካብቲ ዝነደደትሉ ፋሓም ሓሞኽሽቲን ረመጽን ዳግማይ ታሓዲሳ ህይወት ዘሪኣ፤ ጠዊታ/ተጣኛሺራ/ መንእሰይ ከይና ተሰኣት። ስለዚውን ፊኒክስ ብብዙሕ እምነታት ትንሳዔ ሙታንን፤ ህያውነትን፤ ጽንዓትን፤ ፈሽት ዘይምባልን ፤ ተሰፋ ምስናቕን፤ ወዲቕካ ምትሳእን እተርድእ ምስሊ እያ ”። ትብል የውብ ማር ትርጉም ፊኒክስ ኣብ'ቲ ዝጸሓፈቶ መጽሓፍ እንትትህብ (ትርጉም ናብ ትግርኛ- ጌታቸው ረዳ) ።

ንኣንበብቲ ዘዛኻኸሮ ናይ ያታ ዒፍ-ፊኒክስ ዝጥቀሙሉ መብዛሕቱ ጊዜ ፋሺስታዊያን ዝጥቀሙሉ ያታ እዮ (ምሳሌ እዮ)። እዚ ናይ ዒፍ ፊኒክስ ኣፈ ዛንታ ኣብ'ዚ ዘለናዮ ዘበን ፋሺስታዊያን ንሳዕብቶም ዘባራብሩሉ ሓደ ህዝቢ ኣሪጉ ምስሞተ ብሕገነትነቱ ከም እንደገና ብትንሳኤ ከምዝትስእ ዘብሰር ናይ ፋሺስታዊያን “ዳግም ልደተ ጭርሖ” እዮ።

ኣብዝሎሚ ዘመን ናይ ወያነ ትግራይ ፋሽዝም እንሰምዖን እንርእዮን ቁዘማታት “ዑንቂ ባሕረነት፤ ሙርጽነት” ፤ ሓደ ሕዝቢ ኣሪጉ ምስሞተ ፈተኽ ብዘይል ጽንዓት ተበጊሱ እንደገና /ዳግም/ ከም ብሓዲሽ ‘ብትንሳኤ ሙታን’ ዘብሰር ቅያ ከምዝሰርሕ ከም እታ ‘ስርዓት ፋሺዝም’ ናይ ዳግመ ትንሳዔ ሙታን ሓዲሽ ልደት ንሶም እውን ዝቃናጠጡላ ናይ ሓባር እንሰላ እያ።

(3)- ፋሽዝም- ብመኸረራይ ዓልታዊነት ተበጊሱ ኣብዘባራብሮ ናይ ሓደ ሙሩጽ ዓልዮት (ህዝቢ) ድርኩሺት ደው ኢሉ እንዳቕዘመ ብቐጻላይ ማሓዋይ ናዕቢ (ስር-ነቀል) ተሊሙ፤ ነቲ ሙሩጽ ዝብሎ ዓልዮት “ብሓደ ልቢ (ብሓደ ህርመት)” ንክስጉም ሓደ ዓይነት ኣታሓሳስባ መስመር ዘለዎ ማህብረተሰብ ንምፍጣር ዝነቅል ናይ ፓለቲካ ርዕዮተ ዓለም ኣታሓሳስባ እዮ።

እዚ ንምግባር ፤ እቲ ዝነበረ ነባር ኣፍሪሶም ብሓዲሽ ናይ ምትካእ እምነቶም፤ ንምሳሌ ፋሺስታዊያን ዝኾኑ ተጋሩ ናይ ህዝቢ ኢትዮጵያ እሴታት (ማሓውራት)፤ናይ'ታ ሃገር ነባር ባህሊ፤ እምነት፤ ወዘተ.. ብብረታዊ ናዕቢ ቦርቂቕም (ስር-ነቀል) ብምጉሓፍ ናታቶም

ባዕሎም ብዝፈጠሩዎም ሓደሽቲ ማሓውራትን ብናታቶም ሞራላዊ መበገሲታትን ይትኩኡዎም ማለት እዩ።

ናይ ፋሽስቲ እንታይነት ተማራማራይ ሊቅ ዝኾነ ፕሮፌሰር ስታንሌ ጂ. ፓይን ዝነገረና ዘሎ፤- ‘መኸረራይ ዓልየታዊ ፋሺስቲ’ ናይ ሓደ ምሩጽ ህዝቢ ዳግም ልደት (መሊስካ ከም ብሓዲሽ ምፍጣር) ዝሰብኸ ጉጅለ ቀንዲ ዕላማኡ ድማ ስልጣን ክውንኖ ዝግባእ እቶም ደቂ ዑንቂ ባሕሪ ዝባሃሉ ሙሩጹት ዓልየት ክኾኑ ኣለዎም ባሃላይ እዩ። እቲ ስልጣን ድማ ክግብቶ ምእንታን ዝጥቀሙሉ ተንኮል (ዘዴ) “ካብቶም ነቲ ዓልየት እቲ ወጺዖም ነይሮም ኢሉ ብቐትሪ ሕልሚ” ንህዝቢ ኣእሚኑ ብቀንዲ ጸላኢ ገይሩ ዝምድቦ ኣብ ስልጣን ዝነበረ ሰርወ መንግስቲ “ብትምክሕቲ ዓልየታዊነት ፈሪጁ ምስ ዓለዎ” እዩ ስልጣን ዝግብት።

እዚ ድማ ኣብ ወያነ ዝራኣናዮ ባህሪ እዩ። ነባር ሰፈራት (መንደራት) ብስም ለምዓት ወይ ብስም ቅያሪ ባህሊን ብጽልኢ ተበጊሱ ነባራት ታሪኻዊ መንደራትን ሃወልቲታን መቓብራትን ኣፍሪስካ ሓደ ህዝቢ ካብዝተዋለደሉን ደቂ ዝተወለዱሉን ከባቢ እንዳቦረቆቕካ ዝዓበየሉ ድርኩቪት ካብ ኣእምሩኡ ትውስታ ነክድምሰሱ ብምግባር ሓዲሽ ወለዶ (ሰብ) ናብቲ ከባቢ ብምግዓዝ ብሓደ ልቢ ዝጓዓዝ ዓልየት ንምክርካም ዝገብሮ ዘሎ ፈተነ መርኣያ እዩ።እቲ ዝገበቶ ስልጣነም ኣውን እዚ ንምግባር ዝዓለመ ስለዘነበረ ናብ ዳግም ልደት መጺእና (ተወሊድና) እንትብል ንሳዓብቱ ኣበሲሩ እዩ።

‘ስለዝኾነ እውን ዳግም ልደቱ ቡብዓመቱ ብምክባር ኣብ ሀገርን ኣብ መሉእ ዓለምን ሓሻክር ሙዚቀኛታቱ እንዳላኣኸ ዳግም ልደቱ ክኸብሩሉ እንርእዮም ዘለና ሓደ ምክንያት ናይ ዳግም ልደት ብስራት መርኣያኡ እዩ።’ (ጌታቸው ረዳ)

ዶ/ር ኣሰፋ ነጋሽ ከምዚ ይብል፡

“ሎሚ ናይ ኢትዮጵያ ጀጋኑ ሓርበኛታትን ናይ ቅኔን ድርሳንን፤ ግጥምን ተዋስኦን ሊቃውንቲ ሓወልቲታትን መቓብርን ምፍራስ ርኢና ኢና። ንምሳሌ ከም ናይ ቀኝ ጌታ ዮፍታሄ ንጉሴ ዝበሉ ሓልቲታት ናይ መልክከ ብርሃናት ኣድማሱ ጀንበሬ መቓብር ኣፍርሲ ዓጽሞም ኣርዮ ካብ ኣዲስ ኣበባ ክስደድ ኣንትገብር፤ እኒ ደጃዝማቸ ኣፈወርቅ ወልደ ሰማያትን (ኣብ ቆራሄ ፋሽስቲ ጣሊያን ተዋጊኦም ብጀግንነት ዝተሰውኡ ‘ኤርትራዊ’ ህይወቶም ንሃገሮም ንኢትዮጵያ ነፃነት ዝለገሱ ሓርበኛ ሓወልቶም ኣብ ኦጋዴን ክፈርስ ገይሩ እዩ። (ኣብ ዘበን ወየነ!!)። ካልእ ድማ እቶም ብሓርበኝነቶም ዝተፈልጡ ሓርበኛ ልጅ ኃይለማርያም ማሞ ዝባሃሉ ብስሞም ኣብ ናዝሬት ዝተሰየመ ሆስፒታል ስሞም ንክፋቶ ተገይሩ እዩ (እዚ ድማ ኣንጻር ፋሽቲ ዝነበሩ ጀጋኑ ስለዝኾኑ ንፋሽቲ ምውጋእ ብዘበን ወያነ ገበን እዩ)። ዝነበሩ ነባር ሓርበኛታትን ደምሲስካ ሓዲሽ ባህልን፤ብኣምሳያ ወያነ፤ ብሓደ ልቢ ዝስጉም ብሓዲሽ ማሕበራዊ ምህንድስና **“ሶሺያል ኢንጂነሪንግ”** ተሓንጺጹ ዝፍጠር ሓዲሽ ሰብ ምፍጣር ቀንዲ ናይ ተጋሩ ፋሺስታዊ መንግስቲ ስራሓቲ እዩ። (ኣሰፋ ነጋሽ)

(4) ፋሽዝም ናይ ደቂ ሰባት ህይወት ብዘየቋርጽ ገድላዊ ህይወት ዝካየዶ ጉልበት ንድኹም ረምቲቱ ናቱ ዓልየት (ዘርኢ) ብመደላድላዊ ምቕው ህይወት በቲ ናይ ዝተረምተተ ድኹም ወገን ኪሳራን ብርሰትን ክቕጽል ኣለዎ ኢሉ ዝኣምን እዩ። እዚ ድማ በሶሻል ዳርቂንዝም ፍልስፍና ዝተቐነየ ኣታሓሳስባ እዩ። ብሓጺሩ ፋሽስታውያን ብዘይምቁራጽ ኣብ ሞንጎ መሰኮናይን ተሰኮናይን ቃልሲ ዝኣመን ‘ዓለም ናይ መሰኮንቲ መድረኽ እያ’ ኢሎም ዝኣምኑ እዮም።

ናይ ፋሽስታዊያን ፍልስፍና ‘ብሄር፣ዓልየት፣ህዝቢ’ ዝባሃሉ ናይ ውልቀሰባት ምትእኽኻብ (ስብስብ) ከም ቀንዲ ጠመተ ገይሩ ዝንቃሳቐሰሉ ጠመተ እዩ። ፋሽዝም ኣብ ሞንጎ ደቂ ሰባት ወየንቲን ኣነግን “ብሄር/ ብሄረሰብ/ ሕዝቦች” ዝብሉዎም ኣብ ሞንጎ እዞም ብሰለስተ መዲባምም ዘለው ምዳባታት ህዝቢ መሰረታዊ ዝኾኑ ተፈጥሮኣዊ ፍልልያት ኣለዎም ኢሉ ዝኣምን ፍልስፍና እዩ። ፋሽዝም (ወያነ) ናይ ቡድን (ጉጅለ) መሰል እምበር፤ ብሓደ ነጻ ውልቀሰብ ምርጫ/መሰል/ ጥራሕ እምነት ገይሩ ዝተመሰረተ ዲሞክራሲያዊ ስርዓት ኣምሪሩዮ ዝቃወም። ማለት ፋሽዝም ኣብ’ታ ሃገር ዝነበሩ ካብ ዝተፈላለዩ ዓልየታት ዝወጹ ኩሎም ዝቐበሉዎም/መመዘኒኦም ዝገብሩዎም

ዓልየት-ዘለል (supra-ethnic)

ኃይማኖት-ዘለል (supra-religious)

ሓበራዊ-ዛሃታት/ እሴቶችን (collective values)

ዝባሃሉ ቅርሕንቲ ዘርሕቐ ነባራት ኮይኖም ዝተፈትሉ ሓባራዊ ዛሃታት ይበትኮም/ይቃወሙምን/ የፍርሰም።

ፋሽዝም ቅድሚ ሰብዓዊነት ናይ ሓደ ህዝቢ ወይ ዓልየት መንነት ክቐድም ኣለዎ ዝብል ኣታሓሳስባ ብሰፊሑ እዩ ዘጋውሑ።

ብፋሽቲነት ዝተመሰረተ ናይ ፓለቲካ ስርዓት ናተይ ንዝብሎ ዓልየት/ ህዝቢ/ ኪሳራ ተደሪኹ ‘ቅድሚ ኩሉ’ ንናቱ ዓልየታት ብምሃብ ኣብ ጎኑ የሰልፎም። እዚ ድማ ነቲ ክወልዶ ዝደለዩ **ሓዲሽ ሰብ** ህንጻት ንምንዳቕ ዝገብሮ ዕላማ እዩ። ካብ’ዚ ንላዕሊ እቲ ዝገርም ግን ፋሽስታውያን ነቲ ናተይ ዝብልዎ ዓልየት/ህዝቢ ዓትዒቶም ብጥሙር ዓልየታዊ ዲስፕሊናዊ ቁጽጽርን (ምፍርራሕን/ቅትልት እውን ኣሎ) ተጠቂሞም ምስ ስርዑዎ ንካልኣት ዓልየታት ከምዝድሕሮምን፤ ከምዝፈርሖምን፤ ብክፋእ ከምዝጠራጠሮምን ገይሮም ብምህናጽ ናብኣም ይጠምሩዎ (ወያነ ዝገበሮ ስራሕቲ እዚ እዩ “ንሶምን፤ ንሕናን” ብዝብል)። ብኻልእ ኣዛራርብ

ነቲ ሓድሽ ህዝቢ ንምፍጣር ዝጽዕርዎ ዓልዮት ናቶም ቁርኑይ “አካላዊን ሕልናዊን -ካፕቲቭ” ገይሮም ናብ ዝአዘዙዎ ይምራሕ (ይስለብ) ማለት እዩ።

ኣብ መስመርካ ጽናዕ/ **መስመርካ እዩ ሓይልኻ** ኢሎም መራሕቲ ወያነ ነቲ ዓልዮቶም ኣብ ሓዲ ዝጠምሩዎ ‘ጽኑዕ ድሲፕሊናዊ’ ስራሕቲ ፋሽታዊ አሳራርሓ እዩ። ኣብ ዝማዕበሉ ሃገራት ወይ ብዓልዮት ዘይስጉሙ ስርዓታት ከም እቶም ፋሺስታውያን “መስመር” ገለ መለ ዝባሃል የለን። ፋሽታዊያን ጥራሕ እዮም ብዝሓንጸጸዎ ዳግማይ ልደት መበሰሪት መስመር፣ብሓዲ ልቢ ተጓዲዞም ‘እቲ ሲቪላዊ ህዝቢ’ ከም ወታሃደር ሰሪዖም ፈተኽ ከምዘይብል ዝጭርሑ። ስለ ዝኹነውን እዩ መለስ ኣብ ሸረ አውራጃ ከተማ እንዳስላስ (ገባር ሆቴል) ኣኼባ ገይሩ እንተሎ ፣ካብቶም ሰዓብቱ ሓዲ ተሲኡ “ንስኻ እንተዳኣ ሞይትካ መንእዩ ክመርሓና፤ ወያነ ክትፈርስ ዶ ይመስለካ?” ኢሉ ምስ ሓተቶ፤ መለስ እንትምልስ “ኣነ ኮነ ዝኹነ መራሒ ወያነ ከም ማንም ተጋዳላይ ኢና እጃምና ነበርክት ዘለና፤ ብዙሓት ቡሉጻት ብጾትና ተሰዊእም እዮም ግን ወያነ ቀጺለ ኣላ፡ አነውን ጽባሕ እንተሞትኩ ወያነ ክትቅጽል እያ ምኽንያቱ መስመር እዩ ነዛ ውድብ ዝመርሓ እምበር ውልቀሰባት ኣይኮኑን፡ ወሳኒ ‘መስመር እዩ፡ ነታ መስመር ክሳብ ክሳብ ዝሓለኹማ ጊዜ ነባሪት እያ።” ኢሉ መሊሰሎም ከምዝነበረ ኣነ ይዝከረኒ። ስለዚውን ፋሽታውያን ወያነቲ “መስመርዮ ሓይልና” ዝብል ጭርሖ ዝጭርሑ። ብሓዲ ልቢ ፣ ማለት ብ(homogeneous) ምጭራሕ ማለት እዩ።

ፋሺስታውያን ብሓዲ ‘መስመር’ (homogeneous/ሓዲ ልቢ/ ሓዲ ህርምት) ኣሰሊፎም ካብ ዓልዮቶም ወጻእ ንዘሎ ወይ ብመስመሮም ዘይግናሕ ቀተልቲን ጨወይቲን ሰሪዖም ሓይሊ ተጠቂሞም እንዳሳናቡዱን እንዳጨወዩን ክሳብ ናይ ውልቀሰባትን ጅምላዊ መቐተልቲ ስጉምትታት በምውሳድ ኣብ እቲ ማሕበረሰብ ኣብ ሰፍ ዘይብል ድንጋጽን ሽብር ከምዝሓቱ ገይሮም ናብኡም “ከምዝምብርክኽ” ብምግባር ዕላማኡምን/ መስመሮምን ብግዲ ከምዝቐበሉዎ ይግብሩዎ።

ሎሚ ወያነቲ ብፋሽታዊ ባህሪታቶም ተበጊሶም “መስመሮም” ንከስፋሕፍሑ ኣብ ጎንደር፤ ኣብ ጎጃም፤ ኣብ ወሎ፤ ኣብ ሸዋ፤ ኣብ ኦጋዴን፤ ኣብ አርሲ፤ ኣብ ባሌ፤ ኣብ ወለጋ፤ ኣብ ጎሙ ጎፋ ኣብ ጋምቤላ ክሳም መቐዲሾ ሶማል ....ወዘተ ዝገብሩዎ ዘለው ግብሪ እዚ እዩ።

(5) - ፋሺስታውያን ፍጹማዊ (ቶታሊቲሪያን) ብዝኾነ መንገዲ ናይ ሓዲ ስርዓተ- መንግስቲን ስርዓተ-ማሕበረሰብን ብኩሉ ገጹ ማለት ፓለቲካዊ፤ ኢኮኖሚያዊ፤ ባህላዊ፤ ስነ-ጽሁፋን፤ ስነ-ጥበቡን፤ ሃይማኖታዊ ተጽብኦን፤ ስነ-ምግባርን ወይ ድማ ሞራላዊ ጉዳያትን ወዘተ... ሙሉ በሙሉእ ኣብ ቁጽጽሩ ብምግባር ሓዲሽ ዓይነት ማህበረሰብ፤ ሓዲሽ ዓይነት ዜጋ ብምፍጣር ማህበረሰባዊ፤ ፓለቲካዊን፤ ባህላዊን ናዕቢ ብምክያድ ካሊእ ምስታ ናይታ ሃገር መንፈስ ዝራጸም ማህበረሰብ እንደገና በዳግም ልደት ንምፍጣር ዝትስእ እዩ።

ኣብ ዝሓለፉ ኣርባዓን ክልተን ዓመታት ኣብ ትግራይ ሱር ዝሰደደ (ዝገደ) መኸረራይ-ትግራዊይነት ቦቛሉ እዚ ዝመስል ብፋሺስታዊ ኣታሓሳስባን ብ“ሃደ ልብን/ሓደ መስመርን/” ዝሰኸረ ዓልዮተኛ ማሕበረሰብ ኣብ ውሽጢ ትግራይ ተፈጢሩ እዩ ኢሉ እመጉት። (አሰፋ ነጋሽ)

ሎሚ ተጋሩ ነዚ ዝምጉቶ ዘለኹ መራጋገጺ ናይ ትግራይ ከየንቲ /ደረፍቲ/ ተዋሳኒቲ ዘስምዑና ዘለው ደርፍታት፣ፈኸራታት፣ፊልምታት፣ግጥምታት ወዘተ... ነዚ ዝብሎ ዘለዎኹ ዘራጉድ ምልክት እዩ። ናይ ሙሉጌታ ካሕሳይ (ወዲ ሮሚጥ) “ከመይ ኣለኻ” ዝብል ደርፊ፣ ናይ ‘ሒሉፍ ኣለመ’ ከምኡ’ውን ስለሞን ባይራይ...ወዘተ... ነቲ ፋሺታዊ መኸረራይ ብሄረታዊ ትግራዊይነት ዝገልጹ መባራብሪታት እዮም።

ብዛዕባ ናይ እዞም ደርፍቲ እዚአም ምስ ፋሺዝም ዘራኸቦ ግጥሚታቶም ክንምለሶ ኢና። ንሕዚ ግን ንቐጽል።

ፋሺዝም ካብ እቶም ካልኣት ፖለቲካታትን ባህረታቱ ፍልይ ዝገብርም ነገራት፣ ዓልዮታዊ ጠመትኡ ‘መኸረራይ’ ስለዝኾነ ኣብ እቲ ሕዝባዊ ዝብሎ ሕሊና ዝፈጥሮ ስምዒት ሓደ ሙሩጽ ህዝቢ ወይ ዓልዮት እቲ ዝነበሮ ልዕልነት ተመንጢሉ ‘ብውርደት ተቐቢረ እነበር ኣለኹ ኣብዝብላሉ ከርፋሕ ገሃነማዊ ናብራ ብታኣምራዊ ትንሳኤ ሙታንነት’ ኣተሰኢ መሊሰ ኣብ እታ ዝነበርካዎ ልዕልነት ከቐምጠካ እዩ ዝብል ተስፋ ብምሃብ ብምልዮናት ዝቐጸሩ ሰባት ኣብ’ቲ ከተሰኣካ እዩ ኣብ ዝብላሉ ገፊሕ ዓልዮታዊ ‘ሒላብ’ ኣኪቡ ምንቅስቓስ ብምጅማር ‘ብፓለቲካ ወዲቡ’ (መልሚሉ) ናይቶም ዝስዕብዎ ሰዓብቱ ልቢ ጨውዮ ኣብሰለሎ ናይ ምእታው ክእለቱ ፍሉይ ይገብር።

ብከምዚ ዝጀመረ ብውሑዳት ሰባት ዝተበገሰ ፋሺስታዊ ኣታሓሳስባ ናብ እቲ “ሙሩጽ ህዝቢ” ኢኻ ዝብሎ ሕዝቢ ንክላገብ (ክታኣታተው) ምስገብረ እቲ ሕዝቢ ባዕሉ ናይ’ቲ መስመር ሳዓባይ ኮይኑ ተዋሳኔ ምስኮነ ብመንፈስ (ጭራኽ) ትንሳኤ ሙታን ጨፍሎ ትማሊ ኣብ እቲ ዝነበሮ ማሕበራዊን ምጣነ ሃብታዊን ስነ ልቦናዊን ከርፋሕ ናብራ ጎቲቱ ኣውጺኡ ልዕሉ ኩሉኹም እዩ ‘ናብ ዝብል ምክሐ (ዑቡይነት)’ ኣትዮ ሓይሊ ተጠቐሙ ‘ናይ ካልኣት ጎረባብቲ’ ኣህዛብ ወይ ዓልዮታት ዶብ (ወሰን) ኣብ ምጉባጥን ናይ ካልኣት ምንነት ኣብ ምግሃስን (ምድርጻጽን) ምንሻውን (ምስርጣይን) ይኣቱ።

ካብ ሸውዓተ ምኡቲ ሸሕ ዘይውሕዱ ‘ተጋሩ ወይንቲ’ ኣምሓሩ ኢና ናይ ዝብሎ ናይ ወልቃይትን፣ ፀለምቲን ጸገዴን ነበርቲ መሬት ኣሕዲጎም ብምውራር ንብረቶም እንዳመንዘዑ ብምእሳርን ብስዋርን ብምጭዋይን፣ካብ ከባቢኦም እንዳሳገጉን ንክሰደዱ መንግስቲ ወየነ ገይሩ እዩ። ህዝባዊ ወያነ ሓርነት ትግራይ ዝምራሕ መንግሥቲ ነዞም ብትንሳኤ ሙታን ኣተሰኢኩም ዝበሎም ተጋሩ ናብ እቲ ብሓይሊ ዝተወረረ ቦታ ወሲዱ

ከሓርሱን ከነግዱን ብምግባር ህይወት ተጋሩ ኣብ መዳላድል (ምቕው) ናብራ ቀይሩ ኣብ ልዕሊ መቓብር ወልቀቶት ኣምሓሩ “ሓዲሽ ህይወት” ንክምስርቱ ገይሩ እዩ።

እዞም ብዳግም ልደት ተወሊድና ዝብሉ ብዑቡይ ትግራዊይነት ጨሪሖም ኣብ መድረኽ ‘ልዑል መንነት’ ደይብና ኣለና ኢሎም ንብርትን መሬትን ኣምሓሩ ኣሕዋቶምን ጎረቤቶቶምን (ሕልፍ ኢልካ እውን ኣንስቶም እንዳመንዘዑ) ልክዕ ዳግም ሞይቶም ካብ መቓብር ወጺኦም ዝተወለዱ ዝዳይነቱ ስምዒት ብምሕዳር ናይ’ቲ ከባቢ ገበርቲን ሓደግቲን ኩይኖም ቅድሚኡ ሪክሞ ዘይፍልጡ (መብዛሕቶም ተጋደልቲ ዝንበሩ) ምቕታን ዱልዱል ናብራን ወነንቲ ንግዲን ኩይኖም ኣለው።

ፋሽዝም ጅምር እንትብል መበገሲኡ ብዙሓት ‘ምሩጻት ኢና ንዝብሉ’ ነቶም ውሑዳት ብዘይ ምውልዋል ተኣዘዝቲ ኩይኖም፤ ብዘይ ሓንቲ ሕቶ ግበሩዎ ንዝተብሃሉዎ ትእዛዝ ተቐቢሎም ክፍጽሙ ዝገብር፤ ወታሓደራዊ ኣጣራንፋ ዘለዎ ኩይኩ ንፖለቲካዊ ስርዓት ዝጥርንፍ

“ዓንተርነት” ፤ ‘ ነግራምነት’ ተበጊሱ ‘ምጽሕታር ውግእ’ ከም ኑቡር ባህረ ገይሩ ዝርኢ ናይ ዑሙታት መለኸቲ ስርዓት እዩ። ፋሽዝም ዲሞክራሲን፤ ሊበራሊዝምን፤ ሶሻሊዝም/ ኮሚኒዝም ኣትሪሩ ይጸልእ (እንዳዛነቐ ዝጥቀም እንተመሰለ እውን)። ስር ት ፋሽቲ ምንቅስቓሳትን ውሳኔታትን ሽምሪሩ ብምሓዝ (ሰንትራሊዝም) ብውሑዳት ልሂቃን (ብሉጻት) ዝምራሕ ንደቂ ሰባት ወይ ድማ ንዓኹም ደው ዝብልኩ እዩ፤ ክመርሓኩም እዩ ፤ ንዝብሉም ዓልዮታት (ህዝቢ) ህይወቶምን ምንቅስቓሳትቶምን ‘ዓትዒቱ ብምሓዝ’ ምትንፋስ ዝኸልእ፤ ኣብ ትሕቲ ሰንሰለታዊ ምምሕዳራቱ ኣእትዩ ኣምባገነናዊ (ቶታሊቴሪያን) መላኻይ ፓለቲካ ይምስርት። ሓይሊ መርኣዖ መንነቱ ስለዝኸነ፤ ስርዓት ፋሽታውያን ብጉልበት ስለዝምራሕ ዝኾነ ይኹን ነገር **ባግዲ** ክፍጸም ከምዘለዎ ዝገብር ስርዓት ይሃንጽ።

ናይ ፋሽስቲ ርዕዮተዓለም (ዝስዕቦ ጠመተ ስርዓት) ውሑን ስለዝኸነ ናይ ደቂ ሰባት ኣታሓሳስባ ፤ ባህሪን ትምኒትን ኣብ’ቲ ንሱ ዝሸለለሎም ጎጠይ ዝኾነ ዓልዮታዊ ሓፁር (ክልል) ከዊሉ ውሽጣዊ ዑጉታት ይገብሮም። ፋሽዝም ደቂ ሰባት እቲ ዝተፈጠሩሉ ዓልዮትን ከባቢን ሓጽር (ድምበር) ተሳጊሮም ካብኣቶም ወጺኦ ዝርከቡ ንንዩው ዘለው ካልኣት ዓልዮታትን ምስ ካልኣት ኣህዛብ ዘራኽቦም ኩለመናዊ ሕቕፍቶ (inclusive values) ንከይዋሃድን ከይማቐልን ዕንቅፋት ይኸውን። ብዛዕባ ‘ፋሽዝም’ ዝመጠቐ (ዑሙቕ ዝብል) ፍልጠት ዘምሓረና “Nolte” ዝባሃል ሊቕ “ፋሽዝም ናይ ደቂ ሰባት ካብ ዓልዮቶምን ሃይማኖቶምን ውጽእ ኢሎም ናብ እቲ ካሊእ ከባቢ ተሳጊሮም ካልኣት ምስ ዝፈጥሩዎም ሰብኣዊ መስተጋብራት ከይሳተፉ ዝእግድ እዩ (Fascism opposes transcendence)።” ይብል

ፋሺዝም ብትእዛዙ ዝመርሖ 'ብቃንጫ መርዓት' (ባምቡላ- ሰው ሰራሽ) ዝሰርዖም ካብ እታ ዝተውሃቡም ፈተኽ ዘይብሉ 'ሰዓብቱ' ዓልየታውያን ኮኑ ሃይማኖታውያን ምስ ካልኣት ወይ ምስ ዓለም ዘራኽበና የለን ስለዝብሎም 'ምስ ካልእ ዓለም (ዓልየት/ሕዝቢ) ከይራኽቡ ናይ ሕልና ሓጻር ሓጻሩ ናብ ካልኣት ከይሳገሩ ዝእግድ ጀሆታይ (ዓጋታይ) እዩ። ኣነ ልዑል እየ፤ ወናኒ ፍጹማዊ ሓቂ እያ (I am the source of absolute truth) ስለዝብል ባህሊ፤ ማህበራዊ ምዝናቕ፤ ምትሕውዋስ (ዓልየታዊ ጽርየት ስለዝሰብኽ) ማለት 'ማሕበረሰባዊ ዝንቕ' (a society with cultural, social and ideological diversity) ኣይፈቱን። እቲ ዘይምትሕውዋስን ተዓጊትካ ብብክልልካ ምንባር ከም ስርዓት ጠርኒፉ ኣብ ልዕሊ እቲ ዝመርሖ ማህበረሰብ ባዕሉ ንባዕሉ 'ብሓይሊ' ኣንጊሱ ሕዝቢ ዝድዕነን (ዝዕምጡቕ) ሙኩሕ (እብሪተኛ) ፍጹም መላኺ ዝኾነ ፓለቲካዊ ስርኣት እዩ።

እቶም ዝሰዕቡዎ ኮነ እቶም ሓደሽቲ ምዕግርጋር ወይ እያኣይ እንተበሉ ድማ ብሓይሊ ዳዕኒኑ ምስ ስርዖም፤ እቲ ዝነበረ ዋላ እቲ ዘይጓዳእ ነባር ማሓውር (እሴት) ተይቀረየ 'ቀይሩ' ኣቲ ህዝቢ (ዓልየት) ብሓደ መስመር ዝተሃንጸ ኣታሓሳስባ (ኣዛራርባ) ብምፍጣር መሰረታዊ ዝኾኑ ማሓውራት ንምቕያር **ሕራይ** ከምዝቡሉ ይገባር።

እዚ በዝምልከት ይብል ዶ/ር ኣሰፋ ነጋሽ

“ፋሺስታውያን ወይ ናዚያውያን ዝሰዕቡዎ ሕልናዊ ተበግሶ ፍልስፍነኣም “The Nazi Conscience” ብዝብል ርዕስ መጽናዕቲ ዝገበረት Claudia Conz ዝተብሃለት ብቋንቋ እንግሊዝ ዝተጽሓፈ መጽሓፋ ከምዚ ትብል፡-

<<ኣድላይ ዝኾነ እሺታ ወይ ስምምዕነት ብርኪ ንምምጻእ መሰረታዊ ዝኾኑ ማሕበረሰባዊ ማሓውራት (እሴቶች) ምልዋጥ ወይ ድማ ምቕይያር ግድን ይብል።” ትብል Claudia Conz (ኣሰፋ ነጋሽ)

“ቀንዲ ናይ ፋሺዝም ኣባጋግሳ ናይ ሓደ ማሕበረሰብ ሞራል (ኤቲክስ፤መንፈስ) ብናዕቢ ኣባራቢሩ፤ ነቲ እወክሎ እየ ፤ እሕለቐሉ እየ ንዝበሎ ዓልየት ወይ ህዝቢ፤ እምነቱን ኣታሓሳስቡን ካብ ሰራውሩ ምሒዩ (‘ቦረቂቕ’) ክድርብ ከምዘለዎ ዝደልየሉ ምኽንያት ኣሎ። እዚ እውን ናዕቢ ፋሺስቲ ብቀንዱ ክልወጡ ዘለዎም ኢሉ ዝጥምቶም ሓደ ናይ ባህሊ ለውጢ እዩ። እዚ ድማ ፋሺዝም ነቲ ከም ሓዲሽ ንዝፈጥሮ ስርዓት ውሽጢ ዝርከቡ ናይ ሓደ ዓልየት ተወለድቲ ኣታሓሳስባ፤ ግብረገብ ፤ ስነምግባርን ናይ ሞራል መምርሕታት ሙሉእ በሙሉእ ብምልዋጥ ብሓደ እምነት/መስመር/ኣታሓሳስብ(homo fascisticus) ንክፍጠር ዝግለመ እዩ።>> (ዘኒ ከማሁ (ዶ/ር ኣሰፋ ነጋሽ (ኣብ መጽሓፈይ ገጽ 116)

እዞም ስርዓት ፋሽስቲ ዝፈጥሮም ሓደሽቲ ሰባት (ማሕበረሰብ) ካብ እቲ ናቶም ዝጽንጡ ነባር ታሪኻም ዝጫደሩ (ዝወጹ) ፤ ነባር ናይ ሓገሮም ታሪክ፤ ባህሊ፤ ልምዲ፤ ያታ ዝፍንፍኑ (ዝጸየኑ) ሰባት ይኹኑ ማለት እዩ።

ዶክተር አሰፋ ነጋሽ ከምዚ ይብል፤

“እነ ንአርባዓን ክልተን ዓመታት ህዝባዊ ወያነ ሓርነት ትግራይ ኣብ ውሽጢ ትግራይ ከም እቲ ኣብ ላዕሊ ዝተጠቐሰ ዝዓይነቱ ኣታሓሳስባ፤ ፍልይ ብዝበለ መንገዲ ማለት ምስ ካልእ ሕዝቢ ኢትዮጵያ ባህላዊን ስነምግባርዊን ዝቃረን ኣብ ትግራይ ዝተፈልፈሉ በዚ ፋሺስታዊነት ዝተጠምቁን ዝኣምኑን በሚሊዮን ዝቆጸሩ ሰባት ኣብ ማሕበረሰብ ትግራይ ውሽጢ ተፈጠሮም ኣለው ኢሉ ከምጉት እኽእል እዩ።” (አሰፋ ነጋሽ)

ናይ አደባባይ ሙሁራት ኢትዮጵያ ኣብ ዝሓለፉ ዘመናት ተመርኩዞም ናይ እኒ አሉላ አባነጋ ታሪክ እንዳተወከሱ ዝነግሩና ናይ ህዝቢ ትግራይ ሓርነት፤ ከምኡውን ሕዝቢ ትግራይ ንኢትዮጵያዊነት ዝነበሮ ቀናኢነት (ፍትወት) ኣብ ዝሓለፉ አርባዓን ክልተን ዓመታት ኣብ ውሽጢ ትግራይ ውድብ ወያኔ ብዝፈጠሮ “ዑቡይ መኽረራይ ዓልዮታዊ ትግራዊይነት” ስዒቡ ዝሃነዮ “ፋሺስታዊ ፍልስፍና” ምኽንያት ጠፊኡ ኢዩ (ተደምሰሱ እዩ) ኢሉ ከማንት እኽእል እዩ።” (አሰፋ ነጋሽ)

ከምዚ ዝበልኩሉ ምኽንያት ድማ ይብል ዶ/ር አሰፋ

“ እዞም ናይ አደባባይ ሙሁራን በስምዒት ዘይኮነሰ ሎሚ ኣብ ኢትዮጵያ ውሽጢ ተወለድቲ ትግራይ ካብቲ ዘርእዮምን ዝደጉሉዎን ቁሉዕ ዝኾነ ብጸር-ኢትዮጵያዊነት ዝተቐነዩ ብውልቁን ብሓበራን ዝገብሩዎም ፍልይ ዝበሉ ተግባራቶም (ግብርም) ብምብጋስ እዩ። ከም ምሳሌ ንክኾነኩም ሓደ ሓደ መረዳእታ ክቕርብ። ካብ ኢትዮጵያዊነት ባህሊ ዝጫደሩ ፤ ኢትዮጵያዊ ባህሊ ፤ አምነት ፤ ዝንበረና ይሉኝታ (ሓልዮት፤ ከይብሉኒ ዝብል ቁጡብ፤ ትሑት፤ ስነ ምግባር፤ ስክፍታ) ዝባሃሉ ዋጋ ብዘይምሃብ ካብ ባህሎም ዝወጹ ናይ ተጋሩ ፋሺስታዊ ትምክሕቲ ቁሩብ ምሳሌ ከህበኩም።

“ብዘበን ዓልዮትነት ማሕበረሰባት ወረጃዊ (ሙቕሉል) ዝነበረ ባህሎም ዝሸፍነሎም ዝነበረ ጉልባባም ደርቢዮም ብጋህዲ ከይተሰከፉን ከይሓፈሩን “ኣብ ዓርሰ” ምምላኽ አትዮም ከጫደሩ ንርኢ ኣለና። ንምሳሌ ኣብ ዩቱብ ዝተለጠፈ ቪዲዮ ‘ዓሚ ኣብ ናይ ትግራይ ፌስቲቫል ኣብ ከተማ አምስተርዳም’ ዝተኸየደ ፌስቲቫል ተወልደ ዝተባሃለ መንእሰይ ተጻዋታይ ጭራዋጣ ከምዚ ይብል “ 1 ትግሬ ለ50 ይበቃል” (ንሓምሳ ሓደ ትግራዊ ይኣክል) እንዳበለ ተጋሩ ከሳዕስዮም እንተሎ እቶም ተላሃይቲ ‘ጋእ እንተይበሉ’ ብስምዒት ክንፍሩ ይብሉ ነይሮም።

ፋሽዝም ብዝፈጥሮ ብትምክሕቲ ዝረሰነ፤ ብመን ክሕዘና ስምዒት ስለዝጫድር እቶም ብናይ ሓደ ምሩጻት ዓልዮትነት ክኣምኑ ዝተግሩ ተወለድቲ ትግራይ 'እቲ ሓዲሽ ፋሽስታዊ ስርዓት' ዝፈጠሮም ፍጡራት ዘምሃሮ ትምክሕቲ ተቐቢሎም 'ብዘይካ ንሕና ካልእ ሰብ የለን ናብ ዝብል ምትእናን (ትምክሕቲ) ይጅምሩ ማለት እዩ። ካብኣም ወጻእ ንዘሎ ካሊእ ዓልዮት/ህዝቢ ብንጻቕት ክፍንፍኑዎምን መዳርግቶም ከምዘይኮኑን ገይሮም ምርኣይ ይጅምሩ። እቲ ኣብ ላዕሊ ዝረኣናዮ ናይ 'ተወልደ ዋጣ' **" 1 ትግሬ ለ50 ይበቃል"** **(ንሓምሳ ሓደ ትግራዊይ ይአክል)** ዝብል ሙኩሕ ፋሺስታዊ ጭርሖ ካብኡ ዝተበገሰ እዩ። (ብመሰረቱ ኣት ቐልዓ (ተወልደ) ወያኔ ኮስኩሱ ህጻን ከሎ ኣብ ሰርከስ ትግራይ ዘዕበዮ መንእሰይ እዩ) ።

ካብኡ ተበጊሶም ንባዕሎም ካብ እቶም ካልኣት ፍሉይት ገይሮም ብምርኣይ ብዝኾነ መገዲ ናቶም ዝኾኑ ሙሩጻት ዘርኢ እንዳናኣዱ "ፍልይ ዝበልና ሰብ ታሪኽ" ፤ ሰብ ባህልን፤ ካልእ ዘይዳረጎ ጅግነት ዘጥረና 'ወነንቲ ሰብ ጥበብ'፤ ንካልኣት ደናቐር ፊደል ዘምሃርና፤ ንሕና ከም 'ሲም ካርድ' ኩሉ ዝወነንና' እንዳበሉ ኣብ ኣደባባይ ወጻኣም ብዘይ ስከፍታ ምስባኸን ምልፍላፍን ይጅምሩ። ንሕና ቆናጁ ኢና፤ ፉሉይ ቁናኖን ሙሩጽ ወዝን ኣለና ናብ ዝብል **"ንባዕሎም ምእማን"** ይጅምሩ ማለት እዩ። Gellner ዝተብሃለ ብዓልዮት ዝተሞርኮዘ ስነ ሓሳብ እንግሊዛዊ ተማራማሪይ ከምዚ ይብል፤-

<ብዘበን ዓልዮተኛታት ዝተፈጥሩ ማሕበረሰባት ጉልባቦም ቀሊዖም ከይሓፈሩ ንባዕሎም የምልኹ">

ን27 ዓመት ኣብ ኢትዮጵያ ዝተዳዘብናዮ ትዕዝቢቲ ቃስታ ዝተንከፈ ናይ መን ከማይ ፤ መን ክሕዘኒ ዑንዱር ዝኾነ ናይ ተጋሩ ትምክሕቲ መሰረቱ ኣብ ትግራይ ዝበቐለ ፋሽስታዊ ሓዲሽ ስነ ምግባር ዝተበገሰ ሓዲሽ ባህሊ እዩ። ናይ ትግራይ ዓልዮታዊ ፖለቲካ (የጎሳ ብሄረተኝነት) ብከመይ ዝዳይነቱ ዑንዱር ትምክሕቲ ዝተወጠረ ኣልቦ-ሕሊና ዝኾነ ሓዲሽ ትውልዲ ከምዘፍረየ ንምርኣይ ካልእ ምሳሌ ክህበኩም።

እዚ መንእሰይ እዚ ትግራይ ኣን ላይን ዝተብሃለ ድረ-ገጽ ብተወፋይነት 'ንተጋደልቲ ወያኔ ትግራይ ዝወፈይኩዎ እዩ ዝብል ሓደ ኣብ (ካናዳ) ነባራይ እዩ ዝብል ናይ ራዕሲ ስሁል ሚካኤል ደቂ ዝኾኑ ወዲ ደቂ ደቂ ደቂ... ወደም ....እዩ ብምባል ኣብ እቲ 'እውንኖ' እዩ ዝብለና ዘሎ " TIGRAI-ONLINE" ዝጻሓፎ ከምዚ ይብል።

"ትግራይ ኣብ ቀንዲ ኣፍሪቃ ዝርከቡ ስልጣኔታት ኩሎም ኣዶ እያ። ናይ ግእዝ ፊደል፤ ክርስትናን እስልምናን ፍልፍል እያ። ትግራይ መበቆል ቅዱስ ያሬድ፤ በበቆል አክሱም፤ ይሓን መበቆል ውቕሮ ነጋሽ ሓገር እያ። ትግራይ ናይ ዘይድፍሩ ሰብሰሪ 'ዓንተራት ንጉስ ነገስታት' ናይ እኒ ኤዛና፤ ካሌብ፤ ኣርማሃ ፤ ኣብርሃ፤ ፍላምዳ፤ ዘርዳያቆብ፤ ዮሃንስ፤

ራስ አሉላ፤ ጄኔራል ሃያሎምን ዝፈጠረት ሃገር እያ ። ትግራይ መንበሪ ታቦተ ሙሴ ፤ ሰብ ፍትሒ ዝተወለዱላ ፤ መረበት ደፋራት፤ ብና ሚዛናዊ ዳኝነት ዝፍልጡ፤ ናይ በላሕቲ ሰባት ሃገር እያ። ኣብ ታሪኽና ይቐረታ እንሓተሉን እንፈርሖን ‘ማሓሩና’ እንብሎን ‘በዲልና ኢና ኢልና እንሓቶ’ ምኽንያት የብልናንን።” (ሚካል ስሑል) (ዘኒ ከማሁ (2006 Tigray Online website ካብ እንግሊዘኛው ናብ አምሓርኛ ትርጉም አሰፋ ነጋሽ) ካብ አምሓርኛ ናብ ትግርኛ ትርጉም ጌታቸው ረዳ ኣብ መጽሐፊይ ገጽ (117)

ናይ ፋሽዝም መኸየጢ (ማጠንጠኛ) ዝኾነ ናይ ‘ዓልየታዊ ትግራዊይነት’ ኣብ ልዕሊ ተወለድቲ ማሕበረሰብ ትግራይ ጉሁድ ዝኾነ ሓዲሽ ናይ ሰነልባና ለውጢ ኣሰዲቡ እዩ። ፋሽዝም ዝተጋነነ ስምዒት ጀግንነት ስለዝፈጥር፤ ደረፍቲ ተጋደልቲ ወያነ ካብ ኣም ሓሊፎም እውን ተጋሩ ሙዚቀኛታትን ገጠምቶምን ናይ ትግራዎት ልዕሊ-ጀግንነት፤ ፍሉይ ናይ ታሪኽ ወናንነት (ባለቤትነት)፤ ናይ ተጋሩ ደቂ ኣንስትዮ ኣዴታት ማህጸን ቅድስና፤ ፍሉይት ጀጋኑ ደቂ ዝወለደት፤.....እንዳበሉ ብምድራፍ ከምኡውን ኣቐዲምና ኣብ መእተዊ ዝጠቐስናያ ‘ሰበይቲ ተጋዳላይ ገብሩ ኣስራት’ ‘የውብማር ኣሰፋው’ ኣብ መጽሐፋ ዝጠቐሱቶ ናይ ‘ትግራዊይ ጽንዓት ተምሳሌትነት’ በኩርዓት ክደርፉን ክገጥሙን ንስምዖም ኣለና።

ፋሽዝም ካብ ሞራል ወጻእ ስለዝገብረካ ኣብ ማሕበረሰብ ትግራይ ወያነ ብዘሰዓቦ ንእርኑብ ኣንደብትን ስነምግባር ዋጋ ስለዘይሃቦ፤ብዘሰቦ ናይ ኣታሓሳስባ ለውጢ ምኽንያት ልዕሊ ሽውዓተ ምኡቲ ሽሕ ዝኣኸሉ ተወልደቲ ትግራይ በሓይሊንፋብ ተከዘ ተሳጊሮም ኣብቲ ላዕሊ ከምዝተገልጸ፤ ‘መሬት ወልቃይትን፤ ጸገዴን፤ ጠለምትን ወዘተ..’ በጉልበቶም እንትምንዘዑ ብኣራኣእያ እምነት ፋሽስቲ ዝተሃንጸ እቲ ናይ ሎሚ ትውልዲ ትግራይ መራሕቲ ወያነ ተከዘ ተሳጊርኩም ሓዙዎ፤ እተው ስለዝበሉዎም ‘ኣትዮም’ መሬት መንዚያም ቀደም ዘይነበሩ 700,000 ሺሕ ሓደሽቲ ተጋሩ ሰፊሮም መሬት ብጉልበት ኣንትምዘዑ፤ንካልኣት እንዳሳጎጉ ክሰፍሩሉ ዝተገብረ ግብሪ ከም ነውሪነት ወይ ከም ህገ ወጥን ኢ-ሞራላዊ ግብሪ ከምዝኾነ ኣይቆጸሩዎን።

ያውም ይብል ዶ/ር ኣሰፋ ነጋሽ ‘እዚ ሕገ-ወጥን ‘ነውረኛ ግብሪ’ ከም ስራሕ ጀግንነት ተገይሩ ስለዝተቐጸረ ኣታ ዝተመነኹልኪ ረኽብኩኺ እንዳበሉ “ሃንን ይበሉ ሃንን” ዝብል ብደርፍን ብፈኸራን ኣብ ማእኸል ሕዝብን ዓለምን ዝተደረፉዎን ዝፈከሩዎን ፈኸራ ኣብ ዩቱብ ተለጢፉ ንሕዝቢ ይሰማዕ ኣሎ።

ሃንን ይበሉ ሃንን

<https://www.youtube.com/watch?v=hScfnfaqLOY>

ካብ እታ ኣብ ላዕሊ ዝተጠቐሰት “ሃነን ይበሉ ሃነን” ኣትብል ደርፊን ፈኸራን ከምዚ እትብል ገለ ፍረ ሓረጎት ዝሓዘት እያ

“ፀላእትና ከምዝጠመዩ ከልቢ ብቐንኢ ሃነን ኢሎም እንጥፍጣፎም ይልዝዩ ኣለው ፤ ንሕና ተዓዊትና ኢና፤ ሓሊፉልና እዩ፤ ደስ ኢሊና ኣሎ፤ ዝሓሰብናዮ ፈጺምና ኣለና፤ ጸላእትና ግና ፈዚዞም ቀርዮም ኣለው። ብኡ ገይርም ፈዚዞም ይትርፉ። ሃነን ይበሉ ሃነን! ኣንቲ ቆንጆ ትግራይ ሃገራይ፤ ንስኺ ኢኺ ሞራላይ፤ ንስኺ ኢኺ ወነይ፤ ወዲ ወልቀታይ ወዲ ትግራይ፤ ምድርዳር ዘይፈቱ ወዲ ወያነ፤ ብዓወት ዝወጸ መስኮናይ ኩይነ ብሰሪኡ መሰሰ ዝበለ፤ ብጽፍሩ ጽዒሩ ዝበልዕ ፤ ናይ እንዳማቱ ዘይደሊ፤ ኣሰይ ይብል ኣሎ ኣሰይ ወዲ ትግራይ! ዘራፍ በለ ወዲ ወልቀይት፤ ደጀናና ወልቀይት! ሕዚ ረኺበኪ ኣለኹ! ንትምክሕቲ ሓይሊ ‘ኣንቲ ፍረ ኣይነጥዕምምን’ ፤ ለምልም መሬት ወልቀይት ንትምክሕቲ ሓይሊ ኣይነጥዕምምን! ሆ በል ተጋዳላይ ወያነ ወዲ ትግራይ! ፍረ ዘፍረየት መሬትና ኣይንህብን! ትግራዊይ ባዓል ድርብ ዋልታ!..ወዘተ.....”

እዚ ኣብ ላዕሊ ዝሰማዕናዮ ፋሽታዊ ልሳንን ፈኸራን ደርፍን ዝተዓጀበ ጸያፍ ልሳን ካብ ትግርኛ ናብ ኣምሓርኛ ዝተርጎመላይ ማሓዛይ (ኣቶ ጌታቸው ረዳ) እዩ። (ኣሰፋ ነጋሽ)

ሓደ ፍልይ ዝበለ ሕዝቢ ፋሺስታዊ ብዝኾነ መግለጺ ሚዛን ተፋናጢጡ ብመኸረራይ ዓልዩታዊ ጽላለ **ዕዝር** ኢሉ እንተጓዳዝ ከምቲ ኣብ ላዕሊ ዝረኣናዮ (ዝሰማዕናዮን) ዝዓይነቱ ደርፊን ፈኸራን እንዳስምዔ ፤ ስክፍታን፤ ይብሉኒን ወይ ድማ ንጽባሕ ዘይብል ብመኩሕ ባህረ እንዳታዓጀበ **“ምጉሳዕ”** ይጀምር ማለት እዩ።

ኣብ ክፍሊ **5** ኣብ እዋን ኩናትን ብሰንኪ ማሕበረሰባዊ ምንቅስቃስ ናዕቢ ኣብ ውሽጢ ትግራይ ዝተጠንሰ ፋሺዝም ፤ እንታይ ኣሰዲቡ? ከየንቲ ሙዚቀኛታት ትግራይ ዘበርከትዎ ዘለው ፋሺስታዊን ባህላዊን ለውጢ፤ ከምኡ እውን ፋሽቲ ወያነ ‘ሃይማኖትን ባህልን ህዝባዊ ባዓላትን’ ብኸመይ ይኸስበሉ ኣሎ?” እቲ ህዝቢኹ ስቕ ኢሉ ይቐበሎ ኣሎዶ? ንምንታይ? ዝብሉ ብሰፊሑ ክንርኢ ኢና። ክቕጽል እዩ

የቐንየለይ ጌተቸው ረዳ (getachre@aol.com) Ethiopian Semay